

pus normal dels noms d'ofici (*a-á* amb la cons. geminada): *qattân* «fabricant ou marchand de tissus de coton», ja en el *Kâmil* d'al-Mobárrad (+898 d.C.), «vendedor de tissus de coton et de lin» en el Serahîr.

Ibn Djobair, fi S. XII, que al viatge a Espanya, parla sobretot del P. Val., observa «entre ells, en parlar dels que en àrab diem en general 'arcs grans o arquets', entenen els dels cotoners»: *qusi al-qattânin* (trad. Schiaparelli, 134.4): *qusi*, plural de *qaus* 'arc', però explicat pel Beqrí «arc à battre le coton, arçon, archet à battre la laine ou le coton» (48.3); veg. la cita completa del text àrabí d'Ibn Djobair en Dozy (*Suppl.* II, 378, cf. 418b8), que ho acaba d'explicar així: «il s'agit des arçons en forme d'archet, dont les ouvriers, *al-qattânûn*, se servent pour battre le coton».

Entre els nostres moros, s'usava el plural dels noms d'ofici amb el valor abstracte de l'ofici i de l'establiment on es practicava; i es tendia vulgarment a generalitzar el cas oblic del plural (*-in*) a despeses del nominatiu en *-ûn*. D'aquest doble canvi vulgar n'hem donat molts testimonis en articles de la A.: *Alfarrasi* (del plural de *harrâz* 'sabater pegot'), *Alfajeri* etc.

També el dicc. del nostre *RMA*, a l'article *alcoton*, traduint *qutun*, o *qutn*, pp. 236 i 488.5 registra el nom d'ofici *qattân*, amb plural *qattânin*. S'hi troba també l'acc. translàtica «partie du corps comprise entre les hanches», o sigui les 'natges o anques', en la forma derivada *qatna*, que ell tradueix «nates» (pp. 162, 488.5); acc. secundària que en part pot ser responsable de l'ús del mot *qattân*, que veurem com a NP, de primer mal-

nom d'un home cul-gros. De tota manera queda clar que el NL valencià *Al-Catalí* (avui el C.) ve de *al-Qattânin* 'la cotoneria', com a nom d'indrets on es manufacturava el cotó o flassades, o es cardava la llana.

El mot, però, s'usava també amplament en singular, com a nom propi de persona, i així continua essent usual en les terres de llengua àrabica, en la forma *Qattân* i altres derivats. A Espanya el trobem des d'antic. El califa de Còrdova Abderrahman I, envià l'any 928 el general *Abd-el-Mélik ben Qatân* contra la ciutadella d'Uruel prop de San Juan de la Peña, damunt Jaca, on s'havien fet forts els cristians en el «monte *Panno*» (SerranoS., *NHRbg.*, 151). Avui a Algèria *Qattân* (*GGAlg.*, 217), amb un derivat en *-i*, pron. amb diverses variants berebers o vulgars *Kâtâni* i *Getnî* (ibid., 216b, 167b). A Aràbia, Hess, ultra *Qatnân* i *Al-Qutânîya*, registra altres tres derivats de la mateixa arrel.

Existí aquest nom també a Múrcia en el S. XIV, acabada de conquerir pels catalans; i allí tenim prova manifesta del seu caràcter àrabí. En el *Rept.*, cap a 1270, consta una heretat que «havia sido de Martín Pérez *Alcatán*, cristiano nuevo» (ed. Torres F., 178.34); després, es veu que l'home decidí passar per castellà i es féu dir el nom sense el cridaner *Al-*: «Martín Pérez *Ca-tân*» (ibid., p. 17). García Soriano (*Vocab. Murciano*, p. 158), en troba altres notícies en l'any 1275. Ignorem si no es produí un procés semblant a Menorca, on Can *Catano*, és un lloc del te. de St. Climent (a Binicalaf, XLIV, 62.21), *Masc.* 11E10; car s'han de pendre amb

pines tots aqueixos «italianismes» de les Illes.

Com que darrere l'emfàtica *t* la *á* es pronuncia molt velar, com una ò, és clar que dels descendents d'un *Qattân* deu venir el nom de *Ben-cató* pda. de Nules (xxx, 186.4).

D'altra banda no dubto que del derivat *Qattânî*, *-nîya* (de tipus nisba), que hem documentat a Aràbia i a Algèria, amb el retrocés accentual que era de llei en el vulgar hispànic quan la penúltima era llarga, és d'on ve el nom valencià i mallorquí *Catany*. *Els Catany*s pda. de Guadassèquies (xxxI, 132.34). El cogn. *Catany* és propi i exclusiu de Mallorca: ja el trobo a Campanet (xl, 83.2). Moll el considerava típic de Llucmajor (*BDLC* XIII, 10) i *AlcM* només el documenta en 4 poblacions de Mallorca.

Ara bé allí el tenim documentat des de l'Edat Mitjana, i com a nom de famosos penitents i venerables monjos, que fou, com és sabut, la situació adoptada pels moriscos, que es volien fer perdonar llur origen. L'Arxiduc Salvador parla de la vida d'un Bartomeu *Catany*, que havia convertit en ermita una cova de Deià, i d'un altre venerat, en el santuari de Gràcia del Puig de Randa (II, 549,193). Un altre Bartomeu *Catany*, franciscà (orde molt oberta als cristians nous) intercedí a favor dels pobres «forans» vençuts en la guerra civil, l'a. 1541 (Cuadrado, *For. y Ciu.*, p. 334); més notícies d'ell en JMBover (*BiEscrBal.*, § 108); és fantàstica l'etim. d'*AlcM* (sempre tan poruc en qüestió de moriscos) d'un indocumentat i imaginari NP romà *CATTANIUS.

De tot això hem de separar radicalment els descendents del mot llatí tardà *capitaneus* [S. VI], resultant d'un encreuament entre el gr. tardà *καπετάνω* 'cap, governador' (< *κατὰ-ἐπι(τ)-ανω* 'davant') (d'història explicada en el *DECat* II, 506a46-b60): entre ells l'it. *cattano* i oc. ant. *catan*. D'aquest deu venir el cogn. *Catà*, que és propi del Princ.: jo en tinc nota, com transcendent a NLL menors, només a dos pobles del Maresme de Llevant, de Cerdanyola i de Lleida; i *AlcM* hi afegeix 6 pobles més del Maresme (o Costa Brava) i 4 del N. del Princ.; no em consta com antic enlloc, fora d'un frare Johan *Catà* en un doc. del S. XIV (Rubió i Ll. *Docs. Cult. M-E.*, § 603), l'etim. del qual fora prudent deixar en suspens; a les *Partidas* d'Alfonso X es parla d'uns *catanes* «infançones», però com a mot copiat de l'italià.

Catamarruc, V. Catadau

CATANTINGUES, Cal ~

Mas del terme d'Olerdola (Alt Penedès).

ETIM. Forma popular de la frase catalana (*cal*) que *te'n tingues*, que segons la trad. pop. era la frase que solia dir un home avar propietari de la casa quan algú hi anava a captar o a manllevar alguna cosa. J. F. C.

Cataplà, -plans, V. Cadaplà

CATARRO

Muntanyes de Catarro, a ponent de la Nou de Ber-